

Anna Strode

Krājuma komplektēšanas un attīstības nodaļas
galvenā bibliotekāre, LU Humanitāro zinātņu
fakultātes doktorante, anna.strode@lu.lv

Bibliotēkas krājums Latvijas izglītībai un zinātnei

32

Anna Strode

“

Īpaši saudzīga attieksme nepieciešama, strādājot ar pergamentu un vairākus gadsimtus seniem retumiem, tad katalogizācijas darbs tiek veikts baltos kokvilnas cimdos

Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka rūpējas par Latvijā nozīmīgākā krājuma veidošanu – tā mērķtiecīgu komplektēšanu, papildināšanu un pieejamību. Šis vēsturiski noteiktais uzdevums bibliotēkas pārziņā un atbildībā ir jau vairākus gadsimtus. Mūsdienās bibliotēkas krājuma attīstību koordinē Krājuma veidošanas komisija – tā izstrādā un paplašina krājuma attīstības koncepciju, piedāvā optimālus krājuma pilnveidošanas risinājumus un pieņem lēmumus par atsevišķu izdevumu iekļaušanu LU Akadēmiskās bibliotēkas krājumā vai izslēgšanu no tā. Ja eksemplārs ir vērtīgs un tam ir cerības uz "otro dzīvi", par to parūpējas restaurācijas nodaļa, bet, ja tas ir godam nokalpojis un saturiski novecojis, to noraksta.

Darbinieki seko līdzi aktualitātēm grāmatu un citu dokumentu tirgū un krājumu papildina ar trūkstošajiem materiāliem.

Bibliotēkā ir pieejamas jaunākās Latvijā izdotās grāmatas, periodiskie izdevumi, nošu izdevumi, kartes, sīkspieddarbi, audio un video ieraksti, digitālie dokumenti. Līdzās mērķtiecīgai komplektēšanas politikai bibliotēkas krājuma attīstību un vērtību nodrošina obligātā eksemplāra piegāde, kā arī privātpersonu dāvinājumi un ziedojumi. Šogad nozīmīgs ieguvums bija klasisko valodu speciālista un pedagoga *Dr. phil.* Valda Leinieka (ASV) dāvinājums – 976 izdevumi klasiskajā filoloģijā, sengrieķu un romiešu literatūrā, vēsturē, mitoloģijā, filozofijā un citās jomās.

Katru jaunienākušo materiālu ir svarīgi nogādāt atbilstošajā struktūrvienībā. Misiņa bibliotēkas krājumā tiek iekļauti visi Latvijā un ārzemēs izdotie materiāli latviešu valodā un svešvalodās par Baltiju, Latviju un latviešiem, uzziņu literatūra. Rokrakstu un reto grāmatu nodaļas krājumu veido rokraksti, seniespiedumi, faksimilizdevumi un atbilstoši krājuma profilam uzziņu literatūra. Ukrainas, Gruzijas, Baltkrievijas, Azerbaidžānas un Uzbekistānas informācijas centros, Austrijas bibliotēkā un Šveices literatūras lasītavā atrodami informatīvie resursi, kas saistīti ar konkrētajām valstīm. Īpaši grezni, reti un neparasti iespaiddarbi ir krājumā CIMELIA.

Svarīgs uzdevums ir rūpēties par bibliotēkas krājuma pieejamību valsts nozīmes bibliotēku elektroniskajā kopkatalogā, kur apraksti tiek veidoti oriģinālvalodās. Līdz ar to bibliotēkaram nepieciešamās kvalitātes ir labas valodu prasmes, plašs redzesloks, bibliotēku informācijas sistēmas (BIS) un bibliotēku standartu pārziņāšana. Visi informācijas resursi tiek sistematizēti, tiem tiek noteikta atbilstošā tematiskā piederība, tāpēc klasificētajam jāpārziņna teju visi iespējamie temati (arī svešvalodās). Piemēram, Astrīdes un Ivāra Ivasku mantinieku dāvinājumā Misiņa bibliotēkai (4853 eksemplāri) bija grāmatas 33 dažādās pasaules valodās, tostarp grieķu, latīņu, horvātu, spāņu, ungāru, portugāļu, zviedru, islandiešu, itāļu un somu valodā. Darbus vajadzēja klasificēt 140 zinātņu nozarēs. Šādi jaunieguvumi ir liels izaicinājums,

tomēr tie bibliotēkara darbu padara aizraujošu, jo katrs pārvarētais izaicinājums ir kā maza uzvara.

Bibliotekārs ne tikai katalogizē jauniegūtos materiālos, bet arī rūpējas, lai gadsimtiem ilgi veidotie kartīšu katalogi būtu izlasāmi arī elektroniski. Bibliotēkā notiek mērķtiecīgs retrospektīvās konversijas (rekatalogizācijas) darbs – elektroniskajā kopkatalogā tiek ievadīta informācija par J. Misiņa bibliotēkas, Rokrakstu un reto grāmatu nodaļas un citos krājumos glabātajiem izdevumiem. Katalogā pakāpeniski tiek veidoti arī seniespiedumu, latīņu, sengrieķu un 17. un 18. gadsimtā vācu valodā izdotu materiālu bibliogrāfiskie apraksti. Novērtējot eksemplāru ziņas un individuālas, unikālas atzīmes – zīmogus, īpašuma ierakstus, iesējuma veidu, skaitot grāmatu lappuses, tiek veidoti

Kopkatalogs						
Reģistrācija	Beigti darbi	Lietotāji	Datubāzes	Komandri	Puļķība	
Pārskats	Pārskats	Meklēšana	Resursu saraksts	Nepieciešamie	Mas e-publika	English
<p>Vienkāršā Vairākos laukos Vairākas bāzes Paplašinātā Komandriņa</p>						
<p>Vienkāršā meklēšana</p> <p>Ierakstiet vārdu vai frāzi <input type="text" value="Filozofija"/></p> <p>Meklēt pēc <input type="text" value="Nosaukuma"/></p> <p>Sekojoši vārdi? ☐ NE ☐ JĀ</p> <p><input type="button" value="Meklēt"/> <input type="button" value="Cilvēki"/></p>						
<p>Meklēšanas ierobežošana:</p> <p>Valoda: <input type="text" value="Visas"/> Gads No: <input type="text"/> Gads Līdz: <input type="text"/> 2014 (ik mēnesim, katru nedēļu, katru ceturksni, katru gadu)</p> <p>Izdevuma veids: <input type="text" value="Visi"/></p>						
<p>Paskaidrojumi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Precīzāku personas/institūcijas saistību ar darbu ieteicams meklēt izmantojot personas tomas kodu kritēriju. Ja vēlaties sameklēt kādas personas/institūcijas darbus, tad Pārskatīt vai Meklēt izmantojot kritēriju "Persona/institūcija - autors", ja vēlaties sameklēt kādas personas tuļkos darbus, tad Pārskatīt vai Meklēt izmantojot kritēriju "Tuļkojums". Ja vēlaties sameklēt kādas personas disertāciju, tad Pārskatīt vai Meklēt izmantojot kritēriju "Disertācijas autors" utt. Šī iespēja ļoti bieži tiek piedāvāta materiāliem, kas izdoti sākot no 2011.gada. Pārējās personu/institūciju tomas meklēt izmantojot Komandriņas meklēšanu. • Ja jūs izvēliesietes "JĀ", atbildot uz "Sekojot vārdi", tad varat ierakstīt, piemēram, frāzi programēšanas valodā, un sistēma atradīs tos ierakstus, kuros vārdi ir šajā secībā. • Ja vēlaties meklēt pēc kritērija Autors, tad jāievada autora uzvārds. Ja vēlaties meklēt, norādot arī autora vārdu, tad jāievada autora uzvārds un vārds, atdalot tos ar tukšumu, piemēram, Zilfrīds Māris • Var rakstīt, lietojot gan lielos, gan mazos burtus. Piemēram, ierakstot datorā tiks meklēti vārdi dators, Dators un DATORS. Rakstot frāzi, nedrīkst lietot interpunkcijas zīmes. Frāzes garums nedrīkst pārsniegt 60 zīmes. • Veidojot atlasīšanas izteiksmi, jūs varat izmantot BOLA operatorus AND, OR un NOT. Piemēram, ja ieraksta dators OR skaitļotājs, AND programēšana NOT valoda, tiks atlasīti visi ieraksti, kuros ir vārdi dators vai skaitļotājs ir kopā ar vārdu programēšana, un kuri nesatur valodu. • Lietojot *vai *zīmi, var atrast ierakstus ar dažādām vārda formām. Piemēram, ja ieraksta šauš, sistēma atradīs visus ierakstus ar vārdiem šaušne, šaušenes, šaušve utt. Ja ieraksta /oloģis, tiks atrasti ieraksti ar vārdiem antropoloģis, arheoloģis, psiholoģis, utt. Lietojot ?vai ?zīmi, var atrast vārdus ar atšķirīgu pareizrakstību. Piemēram, alumin? atradīs gan amerikānisko alumīnium, gan angļu alumīnium. 						
© 2014 Es Latvija						

kvalitatīvi bibliogrāfiskie apraksti. Īpaši saudzīga attieksme nepieciešama, strādājot ar pergamentu un vairākus gadsimtus seniem retumiem, tad katalogizācijas darbs tiek veikts baltos kokvilnas cimdos.

LU Akadēmiskā bibliotēka dažu desmitu gadu laikā ir strādājusi ar vairākām BIS un piedzīvojusi lielu un

IT situācijai valstī, tika mainīta arī BIS. 1999. gadā bibliotēka pārgāja no LIBER uz LIBER-MEDIA, pēc desmit gadiem – uz *Absotheque* UNICODE. Pārejot no vienas sistēmas uz citu, konvertējot datus, ikvienas neprecizitātes labošana prasa lielu darbu un laika resursus. Bieži izveidotie grāmatu apraksti jaunajā bibliotēku informācijas sistēmā bija konvertējušies nepareizi, sajauktas tēmas, izdevniecības un piegādātāji, pazudusi daļa piezīmju, bija arī citas problēmas. Citreiz bibliogrāfiskā ieraksta vietā bija vienīgi nesaprotamu zīmju virknējums. Ieguldot lielu darbu, ieraksti tika sakārtoti, taču 2010. gadā bibliotēka pievienojās valsts nozīmes kopkatalogam Aleph sistēmā, un atkal iepriekšējais datu saglabāšanas veids nebija saderīgs ar jaunieviesto. Daudzkārtējo konvertāciju dēļ dati atrodas vairākās datubāzēs, un daļa no gandrīz 3,3 miljoniem informācijas resursu pieejami tikai Mišņa bibliotēkā esošajos datoros.

Lai LU Akadēmiskās bibliotēkas resursus un aplēptās vērtības apzinātos visā pilnībā, prātīgāk ir ļauties agrāko laiku burvībai – doties uz bibliotēkas omulīgajām telpām, apspriesties ar bibliotekāru un meklēt interesējošos materiālus katalogos. Var izrādīties, ka tādējādi literatūras izzināšana un pētniecības darbi veikties daudz raitāk nekā digitālās vides džungļos.

Uz tikšanos bibliotēkā!

“

Lai LU Akadēmiskās bibliotēkas resursus un aplēptās vērtības apzinātos visā pilnībā, visprātīgāk ir ļauties agrāko laiku burvībai – doties uz bibliotēkas omulīgajām telpām, apspriesties ar bibliotekāru un meklēt interesējošos materiālus katalogos

sarežģītu datu konvertēšanas procesu. Bibliotēkas krājuma automatizācija ir notikusi vairākos posmos un turpinās vēl tagad. 1993. gadā bibliogrāfisko datu veidošanai tika ieviesta informācijas sistēma LIBER. Pēc pāris gadiem, attīstoties tehnoloģijām un mainoties

ERASMUS+ personāla mobilitātes programmā LU Akadēmiskajā bibliotēkā pieredzes apmaiņā viesojas Marija Pavlovskā un Marta Ulanskā no Jagelonu Universitātes (Krakova, Polija). 2017. gada 8. maijs. Pirmā no kreisās – Krājuma komplektēšanas un attīstības nodaļas vadītāja Daina Gulbe